

חפינת הקטורת אי הוי עבודה

• דף מח •

הרב אבישי נתן מייטליס שליט"א

רב פפא מסתפק בגדר הגדרת החפינה אם הינה עבודה, וניתן לבחון זאת עפ"י שני דיונים. נשפך לאחר חפינה, ומחשבת פסול בעת החפינה.

.א.

דם שנשפך לאחר השחיטה לפני קבלתו בכלי - פסול. לאחר שקיבלו בכלי והתקדש - כשר, ואפשר לאוספו ולזורקו על המזבח. רב פפא מסתפק לגבי חפינת הקטורת של הכה"ג שהתפזרה אם ניתן לאוספו ולהקטירו.

התוס' ישנים והריטב"א בארו שספקו של רב פפא רק בקטורת ולא במנחה. משום שהמנחה נאספת בכלי ודינה כדם, שלפני שקיבלו בכלי ונשפך פסול ואחר שקיבלו כשר. וה"ה דין המנחה. אך בקטורת אין כלי שיקבלו, ולהכי הסתפק רב פפא אם כשר כשלא עתיד לקבלו.

הריטב"א בסוגיין בדף מח: 'הקשה הרב אלחנן ז"ל אמאי לא בעי לה גבי קמיצה, ותירץ ר"י ז"ל דבקמיצה כיון דמדאורייתא בעיא מתן כלי פשיטא דידו כצואר בהמה דמי. אבל גבי חפינה מספקא לן, משום דכל היכא דהוה אפשר לא בעינן כף ומשום דלא אפשר הוא שמכניס בכף, מי אמרינן סוף סוף בכלי הוא נותן, וידו כצואר בהמה. או דילמא, כיון שאין כלי שרת מעכב ידו ככלי הוא וכשר, ולא איפשיטא'.

הרי שבקטורת כל סיבת הכנסתו לכלי הינה משום שאי אפשר בדרך אחרת להכניס הקטורת לקודש קדשים, אזי כיון שאין כלי בעבודה זו, הסתפק רב פפא אם יד הכהן נחשבת ככלי: 'כיון שאין כלי שרת מעכב ידו ככלי הוא וכשר'. ואם תפול הקטורת מידו לא תפסל.

הריטב"א לא אמר כי לצד שיד אינה כלי משום שאינו כלי, אלא משום שעתיד לאחר מכן להניחו בכלי: 'מי אמרינן סוף סוף בכלי הוא נותן וידו כצואר בהמה'. כלומר, אם לא היה כלי השרת בהמשך, סבר שוודאי ידו היתה נחשבת ככלי שרת. רק בגלל שבהמשך מניח הקטורת בכלי כעת ידו לא חשבת ככלי שרת. והלא הכף היתה רק משום שלא ניתן להכניס אחרת לק"ק, ולא מדיני הקטורת, כלומר אין כלי שרת נוסף שיש לקבל בו את הקטורת, ואזי ידו חשיבה ככלי שרת, ואם נשפך ממנו ואספו כשר.

האבני נזר או"ח בס"י תנח הוכיח מספק הגמ' בזבחים בדף צב: על חטאת העוף שדמה לא מתקבל בכלי, אלא נזרק על המזבח ישר מצווארו, מה הדין אם נשפך דמו לרצפה: 'נשפך על הרצפה ואספה מהו, אצרוכיה הוא דלא אצרוכיה רחמנא כלי שרת, והלכך אוספו וכשר. או דלמא מיפסל פסל ביה רחמנא כלי שרת, והלכך אוספו ופסול'. הרי מצאו שכשלא בעי כלי שרת, אזי צוואר החטאת הוי ככלי שרת, וה"ה הכא נשפך מידו יהא כנשפך מכלי שרת. וכל האפשרות שידו לא תחשב ככלי שרת, הינה משום שבהמשך ישנו כלי שרת.

האבני נזר נקט שספקו של רב פפא הינו גם אם התפזר לאחר נתינת הקטורת בכלי, כיון שהכה"ג צריך לחפון שוב בק"ק. כלומר, האב"נ הביין שכל הסיבה שלאחר נתינה בכלי הדם כשר גם אם נשפך, משום שכשהיה בכלי היה מוכשר ומוכן לזריקה ולהקטרה, אך הקטורת שמצויה בכלי מחוייבת לעשות חפינה נוספת בק"ק, נמצא שאינה מוכשרת להקטרה. ואזי חשיבא כמי שלא נתנוה בכלי, וא"כ פסולה. או לא.

נמצא שלדעת האב"נ, אם ידו של הכה"ג בחפינה ראשונה נחשבת ככלי, אזי אף שצריך בק"ק לעשות חפינה הוי לאחר כלי וכשר. אך אם ידו אינה ככלי אזי אף לאחר כלי לא יהא כשר, אולם אחר חפינה שניה אם נפל בק"ק - יהיה כשר.

ב.

רב פפא מסתפק אם מחשבת פסול בעת החפינה פוסלת. כלומר אם חשב בעת החפינה להקטירה לאחר זמנה (חוץ לזמנו הוי פיגול וחייב כרת, לאפוקי מחוץ למקומו שפוסלת אך אינו פיגול ואינו בכרת). או שיקטיר חוץ למקומו מחוץ העזרה.

יסוד הספק הוא דימוי למנחה שמחשבת פסול פוסלת בה.

תוס' בד"ה 'מי' בארו שברור שיש מחשבת פיגול בהולכה ובהקטרה, וכל השאלה אם יש פיגול בחפינה. ביסוד דבריו י"ל, שפרשת פיגול שנאמרה בשלמים אמורה רק בהקטרה ובהקרבה, והספק אם גם בפעולות אחרות.

כן נראה להבין בדעת הרמב"ם שפסק בהל' עבודת יו"כ ה, כז: 'חפינת הקטורת עבודה, והמחשבה פוסלת בה'. שכל הדיון היה על החפינה לבדה.

שכן דומה לקמיצת מנחה שמפרידים את החלק המיועד להקטרה, אך מאידך בקמיצה מפרידים מהחלק שמיועד להדיוט, ואילו בהקטרה מפרידים חלק של גבוה מחלק שגם לגבוה בזמן אחר.

אולם רש"י והריטב"א הבינו שספקו של רב פפא הינו בכל עבודות הקטורת. והספק בכל עבודות הקטורת אם מחשבת פיגול פוסלת. ומה שכתבה הגמ' שהספק על חפינה - לאו דווקא הוא.

במשנה בעדויות ה, א נאמר שטבול יום פוסל את הקטורת: 'העיד רבי שמעון בן בתירא, על אפר חטאת שנגע טמא במקצתו - שטימא את כלו. הוסיף רבי עקיבא, על הסולת ועל הקטורת והלבונה והגחלים, שנגע טבול יום במקצתן שפסל את כלם'.

לתוס' הכוונה רק לחפינה, כיון ששאר עבודות הקטורת הינם וודאי פוסלות. ואילו לרש"י מיירי בכל העבודות.